

FEM SERVIR

EN L'ACCIÓ SINDICAL!

Unió General
de Treballadors
de Catalunya

Institut
d'Innovació
Tecnològica

Unió General de Treballadors
de Catalunya

.....
FEM SERVIR

.....
EN L'ACCIÓ SINDICAL!
.....

Unió General de Treballadors
de Catalunya

EDICIÓ:

Unió General de Treballadors de Catalunya
amb la col·laboració de:
Generalitat de Catalunya. Institut Català de la Dona

COORDINACIÓ:

Departament de la Dona i
Servei de Normalització Lingüística de la UGT de Catalunya
Fundació Maria Aurèlia Capmany

ELABORACIÓ DE CONTINGUTS:

Rosó Herrera i Joancomartí
Teresa René i Ferrando

Disseny i maquetació:

i+d • idees i disseny

.....

SUMARI

INTRODUCCIÓ.....	6
1 • ELS NOMS DE LES PROFESSIONS Normativa lingüística.....	9
2 • RECOMANACIONS GENERALS.....	11
3 • RECURSOS Propostes lingüístiques.....	13
4 • EL TRACTAMENT EN LA CORRESPONDÈNCIA.....	18
5 • VOCABULARI.....	23
ANNEX. Drets i legislació.....	28
BIBLIOGRAFIA.....	29

..... 5

6

INTRODUCCIÓ

L'opuscle que us presentem va sorgir a iniciativa del Departament de la Dona de la UGT de Catalunya juntament amb el Servei de Normalització Lingüística d'aquest sindicat. **Té com a objectiu** oferir un seguit de recomanacions per **evitar el biaix sexista que tot sovint apareix en els escrits** que es redacten en la majoria d'actuacions i de comunicacions que afecten les activitats quotidianes de les delegades i delegats, i en general de tot l'àmbit laboral. Aquestes recomanacions pretenen ser una guia que sigui extrapolable també a les comunicacions orals.

El llenguatge és un reflex de la realitat i és per això que el paper social que han tingut les dones durant segles es reflecteix en la visió sexista que transmet el llenguatge. Malgrat que el paper de les dones ha experimentat uns canvis i unes transformacions que s'han palesat extraordinàriament en la seva incorporació massiva al món del treball al llarg del segle XX, sovint no s'ha produït un canvi significatiu pel que fa als usos lingüístics, fixats en èpoques en què la realitat social era força divergent de l'actual.

És més, els canvis socials primer es produeixen i després es plasmen en les lleis i en la llengua, que no evoluciona al mateix ritme que la societat. L'increment de dones en el món del treball no implica que s'hagi feminitzat el nom de totes les professions, ni que el redactat dels textos reconegui explícitament la seva presència.

El fet de designar les dones amb les categories en femení és una manera de fer-les visibles i un punt de suport perquè accedeixin al mercat laboral en igualtat de condicions, ja que aquest canvi comporta una modificació de la realitat que també ha de variar les actituds, els comportaments, les formes de vida i les estructures socials, i la llengua, com a element de representació de la realitat, ha de reflectir aquest canvi.

..... 6

Tradicionalment, la gramàtica ha considerat que el masculí acompanya el paper de "genèric". Les llengües en general privilegien aquest ús, i en aquest cas tant el català com el castellà en són un bon exemple. Però, un dels trets que defineix la modernització de l'actual llenguatge administratiu és la precisió. Per tant, no sembla gaire raonable que els termes masculins actuïn, de manera ambigua, de vegades com a genèrics i de vegades únicament com a masculins. Així doncs, considerem que **cal propugnar la introducció i l'ús d'expressions abstractes o genèriques per referir-se a col·lectius dels dos sexes**, per reflectir fidelment la diversitat de la societat actual.

D'altra banda, el fet que la llengua tingui prevista la distinció entre dos gèneres, masculí i femení, ens avala per demanar que es faci explícita aquesta diferenciació. Quan es vol designar un col·lectiu en què hi ha homes i dones, la llengua també preveu que es pugui fer amb els col·lectius genèrics.

De la mateixa manera, també cal parar compte a la utilització només del femení per a professions associades tradicionalment al rol femení. En aquest cas, tampoc no s'ha de discriminar els homes, perquè tant hi pot haver infermeres com infermers o llevadores com llevadors. Des de l'Ordre de 22 de març de 1995, la denominació dels títols i professions té la condició masculina i femenina de qui els obté o exerceixin.

Igualment, cal lluitar contra l'ús pejoratiu de les formes femenines de certes professions (recordem el de peixatera, que a més de referir-se a l'ofici també remet a una dona ordinària i grollera).

Tot el que hem dit referma que la utilització del masculí com a genèric implica no reconèixer la presència i les aportacions de les dones al món laboral.

D'altra banda, considerem que el fet que s'utilitzi el femení fa més clar un text i no perjudica la seva comprensió; el que cal és emprar les solucions adequades a cada cas concret. Per això, en aquest opuscle exposem un seguit de recomanacions que us ajudaran a trobar-les.

Hi ha propostes de diverses menes: de redacció, de contingut, de lèxic, etc. Algunes tenen una acceptació generalitzada i d'altres encara no han estat avalades de manera definitiva per la normativa lingüística. Nosaltres us les proposem tenint en compte que segueixen les normes que ja es fan servir en altres casos.

Per exemple, recomanem eliminar les fórmules sexistes de certes professions per tal d'assegurar la presència de les dones, per la qual cosa no s'ha de fer servir el masculí com a genèric (seria el cas de la proposita **personal administratiu o administratiu / administrativa** en lloc d'*administratius*).

Així mateix, no neguem la utilització de les formes acabades en *-essa*, encara que considerem que són més adequades formes alternatives com ara **advocada, jutge, metge, alcaldessa**... perquè sovint *advocadessa, jutgessa, metgessa, alcaldessa*... s'han associat a les cònjuges dels qui exerceixen aquests càrrecs.

Pel que fa al lèxic, introduïm la forma femenina d'algunes categories i professions que feien servir la masculina per a ambdós sexes (per exemple, **gerent / gerenta**), tot i que la normativa encara no les ha acceptades. Aquestes formes les trobareu marcades amb asterisc en el vocabulari.

També proposem fer concordar els complements amb el gènere de l'última persona que apareix en una frase. Aquest plantejament es podria considerar gramaticalment inadequat, però el fem per analogia amb les propostes d'altres llengües, com pot ser l'italià.

Totes aquestes propostes han de ser una eina pràctica que serveixi perquè el llenguatge emprat en els àmbits sindical i laboral esdevingui cada dia més igualitari i sigui un punt de referència per construir una societat més justa i solidària.

I no voldríem acabar aquesta introducció sense agrair molt sincerament la col·laboració d'Eulàlia Lledó, que ens ha assessorat en tot moment durant l'elaboració d'aquest opuscle i ens ofert de manera desinteressada el seu suport i la seva ajuda.

Rosó Herrera i Joancomartí
Teresa Reñé i Ferrando

FORMACIÓ DE FEMENINS I MASCULINS

En català podem fer una divisió del gènere segons les diferents terminacions que presenten les paraules.

A continuació en fem una classificació segons les regularitats o irregularitats que tenen.

SUBSTANTIUS

- 1 Diferent terminació per al femení i per al masculí

Acabades en -era o -er
infermera
cartera

cas especial:
pedagoga
pedagog

Acabades en -tora o -tor
directora
promotora

Acabades en -ònoma o -ònom
agrònoma
astrònoma

Acabades en -dora o -dor
programadora
operadora

Acabades en -ògrafa o -ògraf
fotògrafa
geògrafa

Acabades en -ana o -à
degana
manzana

Acabades en -ària o -ari
secretària
bibliotecària

Acabades en -ona o -ó
marmitona
patrona

Acabades en -ica o -ic
catedràtica
tècnica

Acabades en -òloga o -òleg
contactòloga
psicòloga

Acabades en -atra o -atre
pediatra
psiquiatra

Acabades en -enta o -ent
dependent
aprenenta

Acabades en -a o -e
mestra
ministra

Acabades en -ada o -at
encarregada
advocada

Acabades en -anta o -ant
estudianta
ajudanta

Acabades en -a o -sense terminació
oficial
paguesa

oficial
pagès

- 2 La mateixa terminació per al femení i per al masculí

En aquesta classificació hi trobareu les que s'agrupen com a invariables per la seva terminació

-ista
electricista
telefonista

-aire
escombriaire
guixaire

-ble
comptable
responsable

-ta
terapeuta
homeòpata

-e
jutge
metge

o les que són invariables per altres circumstàncies

bàrman grum guia maniquí

Tant les unes com les altres, les distingirem per l'article, pels determinants i/o pel context.

PROPOSTES LINGÜÍSTIQUES

3

Per evitar que els escrits tinguin un redactat discriminatori, podem fer servir tota una sèrie de recursos com els que us presentem a continuació.

- 1 Utilitzem mots que tinguin un significat genèric o bé que englobin un col·lectiu.

Els drets humans
La població urbana
La població de Catalunya
La part demandada
La part demandant
La víctima

Els drets de l'home
L'home urbà
Els catalans
El mandat
El demandant
L'agredit

- 2 Fem servir els mots que facin referència a conceptes abstractes en lloc dels noms d'oficis o càrrecs. Això ens permetrà mantenir els textos inalterables encara que la persona que fa la funció canviï per una altra de l'altre sexe.

Secretaria
Assessoria
Coordinació
Col·laboració
La defensa dels drets de les treballadores i dels treballadors
La legislació estableix
Consulta amb un despatx laboralista
El poder d'una minoria sobre una majoria

Secretari / secretària
Assessor / assessora
Coordiador / coordinadora
Col·laborador / col·laboradora
Els defensors dels drets dels treballadors
El legislador estableix
Consulta amb un advocat laboralista
El poder d'uns pocs sobre molts

<i>Titulacions superiors</i>	<i>Titulats superiors</i>
<i>Diplomes en ...</i>	<i>Diplomats en ...</i>
<i>Títols de batxillerat</i>	<i>Batxillers</i>
<i>Representació del personal</i>	<i>Representants dels treballadors</i>
<i>Règims professionals de la Seguretat Social i de treball autònom</i>	<i>Règims professionals de la Seguretat Social i de treballadors autònoms</i>

- 3 Moltes vegades cap d'aquestes propostes que us fem no és adequada per evitar un redactat sexista. Aleshores han d'aparèixer el femení i el masculí en el text.

Afiliats i afiliades
Els afiliats i afiliades
Les afiliades i afiliats

Aquesta solució resulta molt adient per als encapçalaments de documents adreçats a un col·lectiu, com per exemple

Companyes i companys
Benvolguts delegats i delegades

Cal vigilar perquè generalment tenim la tendència de posar el masculí sempre el primer i després el femení, amb la qual cosa també supeditem les dones als homes. Podem evitar-ho si alternem l'ordre masculí / femení, i una vegada escrivim *els treballadors i treballadores* i una altra *les treballadores i treballadors*, i anem fent així.

- 4 En textos llargs sovint podem trobar-nos amb un problema afegit: quan en una frase hi ha noms masculins i femenins, els seus complements apareixen sistemàticament només en masculí. En aquest cas, proposem que el complement tingui el mateix gènere que l'última persona de la frase.

Els treballadors i treballadores afectades per la subrogació

13

14

O bé, si és possible, es pot canviar l'ordre de la frase i introduir modificacions en el redactat.

La direcció va convocar els treballadors i les treballadores, que van assistir a la reunió amb reticències

La direcció va convocar el personal que va assistir a la reunió amb reticències

Els treballadors van ser convocats per la direcció.

Tots aquests van assistir a la reunió amb reticències

Al començament de cartes o escrits adreçats a un col·lectiu el com-
plement pot tenir el mateix gènere que la primera persona.

Benjolgudes companyes i companys

En cartes adreçades a una persona concreta, cal vigilar que l'en-
capçalament (i la redacció del text en general) faci referència al
gènere d'aquesta persona.

**Benjolguda Sra. X
Benjolgut Sr. X**

5 **Hi** ha vegades en què cal canviar el redactat d'un text per tal de
representar tots dos gèneres. Tot seguit us proposem uns exem-
ples:

Professionals del sector sanitari s'han declarat en vaga

Els professionals del sector sanitari s'han declarat en vaga

Si algú presenta una demanda

Qui vulgui presentar una demanda

Tothom qui presenti una demanda

Quan es presenti una demanda

Els demandants

**Tothom qui hagi estat admès en el procés de selecció
Qui hagi estat admès en el procés de selecció
Les persones admeses en el procés de selecció**

Els admesos en el procés de selecció

Reflexionem sobre la situació a la qual ens enfrontem

Reflexionem sobre la situació a la qual ens veiem enfrontats

**Que es faciliti la participació en la política de seguretat i
higiene**

*Facilitar la participació dels treballadors en la política de segu-
retat i higiene*

**La direcció ha de distribuir les tasques entre el personal que
en depengui**

*Els directors han de distribuir les tasques entre el personal que
d'ells depenguin*

**Els sindicats defensen el mateix tracte salarial per als qui tre-
ballen a la funció pública i per a la resta de treballadores i
treballadors**

*Els sindicats defensen el mateix tracte salarial per als funcionaris
i per a la resta de treballadors*

6 **Finalment**, en la redacció de documents preimpresos cal que evi-
tem l'ús de construccions del tipus

El sotassignat nascut a

..... i domiciliat a

El director del centre de formació X certifica,
a petició de l'interessat, que l'alumne
ha assolit el títol d'encarregat que acreditada la seva capa-
citat per ser coordinador d'equips de treball.

que es poden substituir perfectament per formes adequades als dos sexes

Nom i cognoms

Lloc de naixement

Domicili

La direcció del centre de formació X certifica, a petició de la persona interessada, que ha assolit el títol d'encarregat / encarregada que acredita la seva capacitat per coordinar equips de treball.

4 EL TRACTAMENT EN LA CORRESPONDÈNCIA • • •

En la correspondència escrita, el tractament pot presentar un caràcter més o menys formal. Així, segons sigui el cas, utilitzarem el tractament personal o el tractament protocol·lari.

PERSONAL

En el tractament personal, i en el cas de qui redacta —qui escriu o envia la comunicació— podem usar tres tractaments diferents:

La 1ª persona del singular (línia individualitzada i personal)
La 3ª persona del singular (to impersonal)
La 1ª persona del plural (en nom de la institució, oficina o departament on s'inscriu qui redacta el text)

Així mateix, qui escriu pot fer servir un seguit de fórmules fixes:

l'infrascrit / la infrascrita
el sotasignat / la sotasignada
el sotaescrit / la sotaescrita
el qui subscriu / la qui subscriu
el qui sotasigna / la qui sotasigna

Pel que fa a qui rep l'escrit, se li pot parlar en:

2ª persona del singular (tu: relació de confiança).
Serveix alhora per al femení i per al masculí en registres poc formals.

Benvolguda companya,

Tal com vam quedar per telèfon, et faig arribar l'informe que em vas demanar perquè en facis servir tota la informació que necessitis. Tanmateix, si hi ha alguna cosa que no hi queda reflectida, no dubtis a posar-te en contacte amb mi.

D'altra banda, voldria que em fessis arribar un full d'inscripció

amb les teves dades per tal de poder-te inscriure al curs de formació per a formadores.

Sense res més, aprofito l'avinentesa per saludar-te.

Pel que fa al masculí, les formes verbals i els pronoms no canvien, però canviaran els substantius referits a la persona: **Benvolgut company; formadors**. Així doncs, el text es manté exactament igual, excepte el canvi sofert pels dos casos esmentats.

3ª persona del singular (vostè: màxima formalització).
Cal tenir en compte que no és igual per al femení i per al masculí, perquè canvien els pronoms.

Senyora,

Tal com vam quedar per telèfon, li faig arribar l'informe que em va demanar perquè en faci servir tota la informació que necessiti. Tanmateix, si hi ha alguna cosa que no hi queda reflectida, no dubti a posar-se en contacte amb mi.

D'altra banda, voldria que em fes arribar un full d'inscripció amb les seves dades per tal de poder-la inscriure al curs de formació per a formadores.

Sense res més, aprofito l'avinentesa per saludar-la.

En el cas del masculí quedaria de la següent manera:

Senyor,

Tal com vam quedar per telèfon, li faig arribar l'informe que em va demanar perquè en faci servir tota la informació que necessiti. Tanmateix, si hi ha alguna cosa que no hi queda reflectida, no dubti a posar-se en contacte amb mi.

D'altra banda, voldria que em fes arribar un full d'inscripció amb les seves dades per tal de poder-lo inscriure al curs de formació per a formadors.

Sense res més, aprofito l'avinentesa per saludar-lo.

2ª persona del plural (vós: barreja de cordialitat i respecte).
Va molt bé perquè serveix alhora per al masculí i per al femení.

Senyora,

Tal com vam quedar per telèfon, us faig arribar l'informe que em va demanar perquè en feu servir tota la informació que necessiteu. Tanmateix, si hi ha alguna cosa que no hi queda reflectida, no dubteu a posar-vos en contacte amb mi.

D'altra banda, voldria que em féssiu arribar un full d'inscripció amb les vostres dades per tal de poder-vos inscriure al curs de formació per a formadores.

Sense res més, aprofito l'avinentesa per saludar-vos.

Pel que fa al masculí, les formes verbals i els pronoms no canvien, però canviaran els substantius referits a la persona: **Senyor; formadors**. En aquest cas també el text es manté exactament igual, excepte el canvi sofert pels dos casos esmentats.

D'altra banda, cal vigilar de no barrejar el tractament de vós i el de vostè que, com podeu veure en els exemples, fan servir diferents formes verbals.

PROTOCOL·LARI O HONORÍFIC

Definició

Els tractaments són títols de cortesia que donem a una persona per la seva dignitat, autoritat, càrrec o categoria social. En el llenguatge administratiu, els tractaments s'han mantingut moltes vegades d'una manera abusiva i més per inèrcia que no pas per necessitat.

Ús

Malgrat que hi ha qui considera que seria més natural col·locar el tractament amb el càrrec i no amb el nom de la persona, s'ha d'esciure com s'ha fet tradicionalment:

tractament + nom i cognom/s, càrrec

Molt Honorable Senyora Maria Roura, presidenta de la Generalitat de Catalunya

o bé càrrec, tractament + nom i cognom/s

la presidenta de la Generalitat de Catalunya, Molt Honorable Senyora Maria Roura

Les abreviatures dels tractament s'han d'escriure amb majúscula inicial. Pel que fa al tractament de *senyoria*, que és el general que tenim totes les persones, cal recordar que quan apareix sencer s'escriu amb minúscula; quan apareix abreujat s'escriu amb majúscula inicial (*Sr./Sra.*); però quan és un element d'un altre tractament s'ha d'esciure sempre amb majúscula inicial.

Il·lustríssima Senyora (Ima. Sra.)

Quan el càrrec l'ocupa una dona, s'ha d'escriure la forma femení del tractament.
En el cas que no coneguem si el càrrec l'ocupa un home o una dona, ho esbrinarem, informant-nos-en al lloc on dirigim la comunicació.

Per concloure, seguint la tendència d'altres administracions europees i d'acord amb les indicacions que sobre aquest tema fan els organismes competents i la normativa actual, cal anar suprimint aquest tipus de tractament en contextos generals i reservar-los només per als solemnes i protocol·laris (p.e. a les invitacions). Amb tot, en els documents escrits, els tractaments protocol·laris es poden mantenir en les

dades de la persona destinatària, però cal eliminar-los sistemàticament dins el text.

Pel que fa al tractament concret que rep cadascun dels càrrecs de protocol podeu consultar en molts manuals o opuscles. A la bibliografia en trobareu alguns.

VOCABULARI 5

Detectiva detectiu
 Dibuxanta* dibuixant
 Directora director
 Disc-jòquei disc-jòquei
 Guia guia
 Guixaire guixaire

A

G

E

H

Acompanyanta
 Administrativa

Caixera
 Cambra

caixer
 cambrer

Electricista
 Encarregada

electricista
 encarregat

Homeòpata
 Hostessa

homeòpata
 hoste

Advocada
 Agenta*

Càmera
 Camionera

càmera
 camioner

Enginyera tècnica
 Enguixadora

enginyer tècnic
 enguixador

Impressora
 Infermera

impressor
 infermer

Agència
 Ajudanta

Cangura*
 Cap de personal

cangur
 cap de personal

Ensenyanta*
 Escorbriaire

ensenyant
 escorbriaire

Informàtica
 Inspectora

informàtic
 inspector

Alcalde*
 Alutxira / agutzila*

Capatasa
 Capitana

capatàs
 capità

Escorta privada
 Estudianta

escorta privat
 estudiant

Alumna
 Analista

Caporal*
 Cartera

caporal
 carter

Escorta privada
 Estudianta

escorta privat
 estudiant

Aparadorista
 Aparelladora

Catedràtica
 Cirurgiana

catedràtic
 cirurgià

Escorta privada
 Estudianta

escorta privat
 estudiant

Aprèntia
 Àrbitra

Cobradora
 Comandanta

cobrador
 comandant

F

J

Arquitecta
 Ascensorista

Comerciala*
 Comercianta

comercial
 comerciant

Factora
 Farmacèutica

factor
 farmacèutic

Jornalera
 Jutge*

jornaler
 jutge

Assistent social
 Astrònoma

Comissària
 Comptable

comissari
 comptable

Fiscal*
 Física

fiscal
 físic

L

Auxiliar de serveis
 Auxiliar pràctica

Conserge
 Contactòloga

conserge
 contactòleg

Fotògrafa
 Fustera

fotògraf
 fuster

Lampista
 Líder

lampista
 líder

Barbera
 Bàrman

Crupiera*
 Coordinadora

crupier
 coordinador

G

Lletrada (de l'Estat)
 Llevadora

lletrat (de l'Estat)
 llevador

Bibliotecària
 Bidella

Copilot*
 Corresponsala*

copilot
 corresponsal

Geofísica
 Geògrafa

geofísic
 geògraf

Lletrada (de l'Estat)
 Llevadora

lletrat (de l'Estat)
 llevador

Bombra
 Brigada

Crupiera*
 Crupiera*

crupier
 crupier

Gerenta*
 Governanta (d'hotel)

gerent
 governant (d'hotel)

M

Magistrada
 Majordoma

magistrat
 majordom

Bus
 Butanera

Degana
 Delineanta*

degà
 delineant

Grum
 Guarda jurada

grum
 guarda jurat

Manicurer
 Manicura

manicurer
 manicur

B

D

Barbera
 Bàrman
 Bibliotecària
 Bidella
 Bombra
 Brigada
 Bus
 Butanera

Degana
 Delineanta*
 Dependenta

degà
 delineant
 dependent

Grum
 Guarda jurada
 Guàrdia urbana

grum
 guarda jurat
 guàrdia urbà

Manicurer
 Manicura

manicurer
 manicur

Maniquí
Manobra*
Manyana
Maquinista
Marmitona
Mecànica
Mestra
Metge*
Minera
Ministra
Missatgera
Model
Mossa d'esquadra
Música

maniquí
manobre
manyà
maquinista
marmitó
mecànic
mestre
metge
miner
ministre
missatger
model
mosso d'esquadra
músic

Pediatra
Peona*
Pèrita / perita
Pilot*
Poeta
Polícia
Portera
Pràctica*
Practicant*
Presidenta
Programadora
Promotora
Psicòloga
Psiquiatra

pediatre
peó
pèrit / perit
pilot
poeta
policia
porter
pràctic
practicant
president
programador
promotor
psicòleg
psiquiatre

Talladora
Taxista
Tècnica
Telefonista
Terapeuta
Tinenta
Transportista

tallador
taxista
tècnic
telefonista
terapeuta
tinent
transportista

Xarcutera
Xef
Xofera

xarcuter
xef
xofer

N

Netejadora
Netejavidres
Notària

netejaдор
netejauidres
notari

Uixera
Uròloga

uixer
uròleg

O

Oficiala
Operadora
Òptica
Optometrista
Ordenança

oficial
operador
òptic
optometrista
ordenança

Venedora
Veterinària
Viatjanta*
Vigilanta*

venedor
veterinari
viatjant
vigilant

P

Pagesa
Paleta
Passanta* (advocada)
Patrona
Pedagoga

pagès
paleta
passant (advocat)
patró
pedagog

Recepcionista
Rectora
Rentaplats
Reposadora*
Retolista

recepcionista
rector
rentaplats
repositor
retolista

Q

R

S

Sabatera
Sastra*
Secretària
Sergenta
Soldada
Sommellera*
Supervisora

sabater
sastre
secretari
sergent
soldat
sommelier
supervisor

* Propostes que fan el Servei de Normalització Lingüística i el Departament de la Dona de la UGT de Catalunya per diferenciar la forma femenina i la masculina seguint les regles morfològiques de la llengua catalana.

